

G. D. B. V.

Q. D. B. V.
 DISPUTATIO MEDICA CIRCULARIS
 DE
TEMPERAMENTIS,
 QUAM
 PRAESIDE

JOH. GEORGIO à BERGEN,
 MED. DOCT. ET PROF. P. ORD.

FAC. MED. h. t. DECANO

D. XIX. JANUAR. A. MDCCXXXVII

IN AUDITORIO MEDICO

publice defendet,

DAVID BARNWASSER,

Bütovia Pomeranus, Med. Studios.

FRANCOFVRTI AD VIADRVM,

Literis, PHILIPPI SCHWARTZII, Acad. Reg. Typ.

Q. D. B. V.

§. I.

Doctrina Temperamentorum tantum abest, ut in Medicina sit inutilis, mere superflua, vel plane falsa, quod præter P. Ammannum inter Medicos alii temere asserere audent, ut potius tam in theoria, quam in therapia morborum, & summa utilitatis, & maxima necessitatis sit, & quidem in illa, quod pro temperamentorum diversitate, certa morborum signa sese medentibus fiant, morbum distincte indicantia, in hac vero, quod in morborum curatione, remediorum temperies certum semper respectum habeat necesse sit, ad morborum intemperiem, hisce scilicet oppositam, vel efficaciter corrigendam, vel pro medentis intentione rite evacuandam. Tacemus, quanti exacta hæc temperamentorum notitia valoris & præstantiæ sit, in hominum variorum, populorumque diversorum moribus, ut & animorum inclinationibus, rite explorandis ac pernoscentis, quam rem pridem jam præ multis aliis Præstantissimis Medicis, Excell. Frid. Hoffmannus, in Dissertatione de temperamento, morum & morborum fundamento exposuit luculentissime, quorumque cognitione Medicus utique carere nequit.

§. II.

Temperamentum a verbo temperate, eoque ipso, quod temperamentum audit, suam denominationem accepisse videtur, idque, quoniam in universum partium plurimarum diversarum, totum constituentium intimam, & cujusvis rei proportionatam commixtionem atque unionem involvit atque requirit, liquido patet, temperamenta non in rebus simplicibus & elementaribus, sed tantum in rebus omnibus mixtis spectanda esse.

§. III.

Res mixtæ igitur quum inter se variant, ac in res inanimatas, seu mere corporeas, numero multiplices & substantia sua diversissimas, & animatas, seu vivas, dividi soleant, duplici itidem ratione

ratione temperamenta passim considerantur, vel sub titulo temperamenti mixti vel vivi. Prius cum universa latissime patiente ejus doctrina pertinet ad Physicum, rerum naturalium omnium indefessum scrutatorem. Posterius paulo specialius ad Forum trahitur Medicum, quia sine perfecta ejus notitia Medicus exactam Corporis humani, circa quod versatur, cognitionem, habere nequit, quapropter & nos de temperamento, speciatim corporis humani, vivi, ceu in se activi, exclusis aliis rebus inanimatis mixtis, qua fieri poterit brevitate, acturi sumus.

§. IV.

Dum vero temperamentum genuino sensu & significato suo mixtum semper ex multis iisque valde diversis particulis, suaque sic temperie constans compositum, corpus denotat, antequam veram & adequatam Temperamenti vivi definitionem demus, dispicere primum convenit, ex quibus quamque diversis partibus corpus humanum vivum compositum atque coagmentatum sit.

§. V.

Partes Corporis H., idque vivum constituentes Medici communiter dispeſcunt in solidas & fluidas. Solidarum notabilis in homine perfecto est varietas, aliis rigidis, aliis flexibilibus, aliis mollibus & sequacibus magis existentibus, omnibus ex fibrarum subtilissimarum mirifica textura, stratis sibi super incumbentibus, lamellis & membranulis arctius inter se compaginatissimis, fibrarumque modo laxiori, modo strictiori ordine & nexu; his autem ex fluido vasis contento secretis & vi vitæ & ope glutinis tenuissimi aquosi pinguisve sibi mutuo applicatis, sicque productis singulis, quæ demum pro varia victus ætatisque ratione debitam & machinæ convenientem consistentiam adipiscuntur.

§. VI.

Fluidarum partium non minor, sed longe major est disparitas, prouti corpori sunt utiles & ad ejus conservationem necessariæ, vel plane inutiles & excrementitiæ, suis quæque peculiaribus organis,

a benignis succis secernendæ, & e corpore excernendæ, vel denique ad sensum inter se consistentia, crassi, colore, odore, sapore, puritate summo opere diversæ sunt, quæ differentes qualitates ab una eademque causa proficisci nequeunt, quasque, ut sanguinem, serum, lympham, chylum, salivam, bilem, succum pancreaticum &c. longa serie enumerare parum attinet, sufficit humores hos ex plurimis diversæ substantiæ, molis, figuræ, gravitatis & levitatis particulis, scil: aereis, volatilibus, fixis, salinis, oleosis, aquosis, gelatinosis, fibrosis, terrestribus & aliis plurimis componi, ac inter se proportionate mixtis homogeneum liquorem vi temperamentum mixti referre.

§. VII.

Recensitæ hæ partes dum corpus humanum constituunt vivum, ea conditione & lege inter se connexæ ac intime conjunctæ deprehenduntur, ut in se constanter mutuo agant & reagant, fluidæ scilicet in solidas, & solidæ vicissim in fluidas, quæ reciproca illarum actio & reactio, quamdiu proportionate perennat, neutraque pars modum actionis suæ excedit, vel in ea deficit, vegetum & sanum corpus optimo gaudet temperamento, statim vero ac alterutrius intuitu contrarium accidit, læsa sanitate corpus morbidum & languidum evadit. Dependetque fluidarum partium actio, etiam a primo generationis, vitæ motusque momento unice a fluidorum causâ, & communi quasi motore scil: materia mundi subtilissima ætherea, partim a virtute solidarum elastica contractili, prior namque uti per omnia diffusa est, cuncta velociter trajicit & replet, ita succorum particulas rapidissimo motu in omnes dimensiones intra vasa versat, atterit, dividit, subtilizat, intime miscet & rarefacit, ut vasa insigniter dilateant; posterior vero pro ratione elateris motu restitutionis, quo vasa per vices iterum se contrahunt, fluidorum partes in se intime cogit, comprimit, ac per vasorum canales propellit, adeo, ut inde uterque fluidorum motus & intestinus & progressivus perpetim restaureretur, & fluida sic impulsa in circulum per totam corpus jugi motu agantur.

§. VIII.

§. VIII.

Cum his mutuis partium prædictarum actionibus & reactionibus vita animalis primum incipit, & per multorum annorum decursum constanter perennat, quare in rite describendo vivi corporis temperamento rei ipsius necessitas exigit, ut illarum omnium accuratam etiam hic habeamus rationem, quum nec fluidæ partes, cum motibus suis seorsim spectatæ, quod cum Galeno veterum plurimi quidem, licet perperam, existimabant, nec solidæ suo impulsu solitariæ samptæ temperamentum formant, sed omnes simul cum motibus suis, in quibus vitæ animalis ratio consistit, consideratæ id re ipsa constituent.

§. IX.

Definimus igitur in genere temperamentum vivi, quod scilicet, harmonica omnium, corpus vivum constituentium partium habitudo, harumque actionum ad se invicem mutua relatió, quæ fluidæ mobilitate debita, & proportionato turgescentiæ impetu in solidas agunt, & vicissim hæc requisita textura continuo in fluidas feruntur, eas impellunt, atque hoc pacto toti machinæ nulum inferunt damnum, sed rite procedentibus inde omnibus naturalibus digestionibus, secretionibus & excretionibus idem in optimo sanitatis statu conservant.

§. X.

Ex hac vera definitione, primo statim intuitu patet, veterum plurimos alienum & plane erroneum conceptum de temperamentis sibi formasse, hæc quidem sufficienter agnoscentes, sed eadem in rebus extraneis perperam quærentes, horumque fundamentum in his frustra collocantes; sicut credula nimis gens Judaica in Cabala de Philosophia Mosaica, quatuor distincta temperamenta, a quatuor paradisi fluviis commenta est; sicuti Philosophi etiam antiquissimi in doctrina elementorum maximopere inter se dissentiunt, aliis aquam, aliis ignem, aliis terram simpliciter, aliis terram & ignem protemperamentorum fundamento & primario principio venditantibus, quin immo præter hos ex Democriti & Epicuri secta

per atomorum numerum plane imensum, temperamenta hæc clarius exponere porro tentarent, licet spissioribus semper tenebrarum nãbulis potius involyerent, donec cum Philosophia Peripatetica ex quatuor Aristotelis elementis, igne, aere, aqua & terra; horumque primis sic dictis qualitibus, calido, frigido, humido & sicco, quatuor distincta temperamenta ab ejus affectis demum tradi & per plurima secula pro talibus haberi cœperint.

§. XI.

Quibuscum postremo nunc comparanda adhuc veniunt Cl. Galeni ex effictio humorum suorum quaternione profecta quatuor temperamenta, scil. sanguineum, Phlegmaticum, Biliofum & Melancholicum, de quibus licet integrum satisque prolixum librum posteritati reliquerit, eidemque multa aliena simul inferuerit, id tamen obtinuit, ut a recentioribus plerisque communi quasi consensu recepta, ac præ reliquis omnium diutissime in foro Medico hæc ad hæc usque nostra tempora retenta fuerint, non obstante, quod specialiter sic dicti ejus quatuor humores, tales in massa sanguinea neque existant, neque reperiantur.

§. XII.

Silentio autem hic brevitatis studio prætermittimus Helmontii cerebrinum dogma de suo, quem corpori affingebat humano, Archæo. Theoph: Paracelsi fomnia, vitæ, sanitatis & morborum causas elementa sua chymica constituentis, ut & Chymicorum principia, tam activa, ut sal, sulphur & Mercurium, quam passiva, ut aquam & terram, quibus quidem, ceu principiiis Artis, suum in chymica arte locum & utilitatem ultro concedimus, nullatenus autem principiiis physicis aut Medicis illa ceu in se principiata annumeranda esse censemus. Quo referimus quoque omni jure temperamta astrologica, scil. temperamentum, Solare, Lunare, Martiale, Mercuriale, Joviale, Venereum & Saturninum, a planetarum in sublunaria fictio influxu desumpta, sed jam pridem originis suæ vanitate a plerisque recentiorum etiam rejecta, quum opus haud sit e cœlo & disitis firmamenti locis petere, quæ in nobis ipsis reperiantur.

§. XIII.

§. XIII.

Quantumvis vero quaternarius Galenicorum temperamentorum numerus a recentioribus quodammodo admissus, nec plane ab his rejectus sit, nullatenus tamen existimandum est, omnem temperamentorum differentiam hunc exhaurire, vel sufficienter exprimere; neque enim hæc artus limitibus circumscribi, aut ad determinatum numerum vel species certas unquam reduci possunt. Sed potius, cum partes corpus humanum constituentes modis infinitis, crasseo sc. textura & motus ratione in singulis individuis differant, ac hæc omnia pro diversa aeris, locorum, victus, aliarumque rerum conditione mire varient, consequi inde videtur, rat esse temperamenta, quæ dantur ac reperiuntur individua. Nec alia subesse ratio videtur, cur hæc quatuor temperamenta adeo constanter recentioribus placeant, quam quod quatuor Aristotelis elementa doctrinæ temperamentorum perquam commode applicarentur, tum etiam quod ipse Hippocrates, in hoc ipso quasi Aristotelem secutus, iisdem elementis uti voluerit in describendis temperamentis, cujus autoritate deinceps inter Medicos præ aliis hanc prærogativam illa retulisse videntur.

§. XIV.

Dividuntur autem prædicta temperamenta communiter in simplicia & mixta, & hæc iterum in temperamentum ad pondus, vel iustitia, porro in temperamentum sexus & ætatis. Simplicia audiunt nimir: Sangvineum, Biliosum, Phlegmaticum & Melancholicum, quodlibet, ex potiore ingrediente, stricte ita dicto, denominatum. Sed nunquam tale simplex in vivis reperitur, plerumque vero mixtum, scil. tale, quod ex simplicium unico & simul ex reliquorum uno vel altero ex parte constet, quale Sangvineo-cholericum, vel Sangvineo-Phlegmaticum. &c. Porro horum quocunq; convenienter saltim disposito, præditus sit homo, vitam agere potest sanam, licet actiones & corporis & animi insigniter, inter homines diversi temperamenti discrepent; uti enim temperamentum intemperici contra distinguitur, ita hæc morborum, illud sanitatis signum est. Illorum optimum quoq; censetur Sangvineum, tale a statu mediocritatis, quo omnia in corpore sunt, a non nullis non absone habitum, a quo statu dum reliqua non nihil deflectunt, sangvineo postponuntur. Singula autem,
 quum

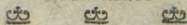
quum propriis suis signis, scil. diverso corporis habitu, distinctis hominum actionibus & moribus, pro illorum diversitate sufficienter admodum ab aliis descripta extent, iis hic denuo recensendis brevitatis studio superfedemus.

§. XV.

Temperamentum ad pondus, tale scil. in quo omnes & singula corpus hum. partes constituentes, quotquot etiam fuerint, pondere inter se æquales sint, vix aut ne vix datur, nec quidem in subjectis concipi potest, quandoquidem inde clare sequitur, præter temperamentum sexus, Deum ab initio creationis unicum saltem temperamentum creasse, quocum hominum actiones in omnibus ubique forent eadem, quod nihilominus horum diversitati quam maxime repugnat. Neque temperamentum aliud scil. justitiæ nobis est, quam quod ex data nostra definitione fuit. Temperamenti porro differentia pro varietate sexus a deo Medicis clare jam perspecta, ut ex solo fine, quo uterque conditus est; luculentissime pateat, scemellarum temperamentum, præ illo marium, sanguineum magis, humidum & frigidum, horum vero minus sanguineum calidum & sicum esse, id quod partim generationis negotium, partim quo scemellæ etiam præ maribus citius adolescerent, requiri videbatur, quæ pluribus quidem illustrari possent, nisi paginarum angustia id ipsum prohiberet; Tandem ad differentias temperamenti ratione ætatis spectandas accedentes, illas non tam pro speciebus veris, quam variis incrementi decrementi & perfectionis gradibus saltem habemus, quos juniori etiam ætate, facta inprimis diætæ, vitæ, loci, aeris, cœli insigni commutatione, mutari subinde posse, persuasissimum habemus.

§. XVI.

Postremo causas temperamentorum brevibus adhuc investigaturi, non alias admittendas esse censemus, quam quæ a prima statim in utero fetus generatione & formatione accessere licet, temperamentum enim a parentibus in liberos propagari, ac temperamenti & incrementi corporis communes esse causas, noto notius est; quibus tamen subinde symbolam suam conferre posse res multiplices externas, præcedenti §. docuimus.

01 A 6515

ULB Halle 3
002 932 091

1017

Q. D. B. V.
DISPUTATIO MEDICA CIRCULARIS
DE
TEMPERAMENTIS,
QVAM
PRAESIDE
JOH. GEORGIO à BERGEN,
MED. DOCT. ET PROF. P. ORD.
FAC. MED. h. t. DECANO
D. XIX. JANUAR. A. MDCCXXXVII
IN *AVDITORIO MEDICO*
publice defendet,
DAVID BARNWASSER,
Bütovia Pomeranus, Med. Studiof.

FRANCOFVRTI AD VIADRVV,
Literis, PHILIPPI SCHWARTZII, Acad. Reg. Typ.